

Lesné dreviny

Dreviny, najmä stromy a kry, bezpochyby patria medzi najvýraznejšie prírodné štrukturálne prvky, ktoré nielenže dotvárajú charakter krajiny, ale majú dôležitú úlohu aj v ekologickej rovnováhe prírody. Ako „zelené pľúca“ sa čiastočne podieľajú na produkcii životne dôležitého kyslíka a rovnakou mierou ponúkajú ideálne životné prostredie mnohým druhom živých organizmov. Stromy majú spravidla len jednu drevnatú stonku – kmeň a výšku neraz presahujúcu 6 m. Kry naopak uvedenú výšku obvykle nepresahujú a rozkonárujú sa hneď pri zemi. Polokry, ktoré pripomínajú byliny, rozpoznáme podľa zdrevnatenej stonky.

V nasledujúcom prehľade predstavíme najznámejšie dreviny, ktoré možno celoročne pozorovať v našich lesoch. Popri platných druhových názvoch sú v zátvorke uvedené aj staršie synonymické mená. V charakteristike druhu uvádzame do akej výšky drevina dorastá a aspoň jednu charakteristickú vlastnosť. Kvôli jednoduchšej orientácii sú rozdelené do skupín podľa času kvitnutia, typu listov a „listnáče“ aj podľa základného tvaru listov. Listy sú najlepším vodidlom pri určovaní, treba si však všímať aj ostatné časti dreviny, napr. kvety alebo plody. V zime, ak drevina nemá listy, môžeme sa ju pokúsiť určiť podľa púčikov, kôry a tvaru koruny. Určite nám pritom pomôže nielen tento sprievodca, ale aj niektorá kniha z nasledujúceho prehľadu.

- Amann G., 1954. **Bäume und Sträucher des Waldes**. Neumann, München, 232 str.
- Banfi E., Consolinová F., 2001. **Stromy v záhradách, v parkoch a vo voľnej prírode**. Ikar, Bratislava, 223 str.
- Bolliger M., Erben M., Grau J., Heubl G.R., 1999. **Kry**. Ikar, Bratislava, 288 str.
- Červenka M., Cigánová K., 1974. **Kľúč na určovanie drevín podľa púčikov a konárikov**. SPN, Bratislava, 240 str.
- Červenka M., Votavová B., 1976. **Naše stromy a kry**. Mladé letá, Bratislava, nestr.
- Coombes A.J., 2001. **Stromy**. Osveta, Martin, 320 str.
- Csapody I., Csapodyová V., Jávorka S., 1983. **Rastliny lesov a lúk**. Príroda, Bratislava, 185 str.
- Deň stromu**. Pracovné listy pre základné školy. SAŽP, Banská Bystrica, nestr.
- Hermann E., 1954. **Bäume und Sträucher**. Urania, Jena, 191 str.
- Kizek T., 2006. **Lesné dreviny**. Obrazový sprievodca. SAŽP, Banská Bystrica (skladačka).
- Klein L., 1923. **Unsere Waldbäume, Sträucher und Zwergholzgewächse**. Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, Heidelberg, 155 str.
- Klika J., Procházka F., (? 1940). **Znáte naše stromy a keře?** Česká grafická unie, Praha, 166 str.
- Klika J., Šiman K., Novák F.A., Kavka B., 1953. **Jehličnaté dřeviny a jejich lesnický význam**. Nakl. ČSAV, Praha, 310 str.
- Kremer P.B., 1995. **Stromy**. Ikar, Bratislava, 288 str.
- Krússmann G., 1987. **Evropské dřeviny**. SPN, Praha, 187 str.
- Magic D., 2002. **Duby Slovenska**. Ministerstvo pôdohospodárstva SR, Lesoprojekt Zvolen (skladačka), nestr.
- Martinovský J., Pozděna M., 1987. **Klíč k určování stromů a kerů**. SPN, Praha, 208 str.
- Pilát A., 1953. **Listnaté stromy a keře našich zahrad a parků**. SPN, Praha, 1104 str.

Spracovali: Ing. Tomáš Kizek a Ing. Milan Zemko

Dreviny, ktoré začínajú kvitnúť skoro na jar
(v marci alebo začiatkom apríla)

Ihličnany

tis obyčajný (*Taxus baccata*)
ker alebo strom do 20 m

Obľubuje tieň a vápnatú pôdu. Celý strom je jedovatý: drevo, ihličie, kvety, semená – okrem mieška (arilus) okolo semena. Odvar z 50 gramov ihličia spoľahlivo zabije dospelého človeka.

smrekovec opadavý (*Larix decidua*)
strom do 40 m

Koruna štíhlo ihlanovitá. Ihličie na jeseň opadá. Nenáročný, svetlomilný.

Listnáče

Trojuholníkové a okrúhle listy

breza previsnutá (*Betula pendula*)
ker alebo strom do 20 - 30 m
Kôra je striebrobiela. Svetlomilná, neobľubuje vápenaté
a premokrené pôdy.

topoľ čierny (*Populus nigra*)
strom do 30 - 35 m
Koruna široká, nepravidelná. Rastie v lužných lesoch a na
brehoch riek. Nenáročná drevina.

topoľ osikový (osika) (*Populus tremula*)
strom do 30m
Kôra je hladká a sivozelená, koruna široká. Je to veľmi otužilý
a nenáročný strom.

Oválne listy

slivka trnková (trnka) (*Prunus spinosa*)
 husto rozkonárený ker 2 (4) m
 Obľubuje suché kamenité a vápenaté pôdy. Plody sú jedlé
 trpko-kyslé.

jabloň planá (plánka) (*Malus sylvestris*)
 ker alebo strom 2 - 7(12) m
 V lese významná kŕmna drevina. Rastie hlavne v teplomilných
 dúbavách. V sadovníctve sa používa ako podložka vrúbľov.

hruška planá (*Pyrus pyraster*)
 strom do 20 m
 Konáre sú prevažne vzpriamené, často trňovatej. Obľubuje
 hlbokú čerstvú vápenatú pôdu. Materský druh niektorých
 ovocných kultivarov.

drieň obyčajný (*Cornus mas*)
 ker alebo nízky strom do 5 - 8 m
 Kvety sa rozvíjajú pred pučaním listov. Teplomilný
 a vápnomilný druh. Plody sú jedlé.

vřba rakytová (rakyta) (*Salix caprea*)

ker alebo nížky strom 1 - 5 (15) m
Koruna má metlovitý tvar. V zmiešaných lesoch, často aj na
suchoj pôde.

lieska obyčajná (*Corylus avellana*)

ker do 5 - 7 m
Kvitne pred pučaním listov. Rastie v podrade svetlého lesa
alebo na okraji.

jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*)

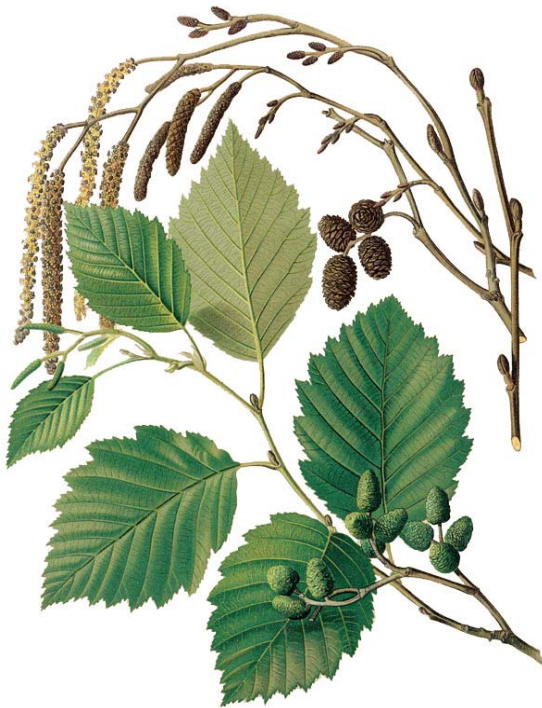
ker alebo strom do 25 - 33 m
Mladé konáriky a listy sú lepkavé. Významná rýchlorastúca
a melioračná drevina. Rastie na okrajoch vôd.

jelša zelená (*Alnus alnobetula*; =*A. viridis*)

ker 0,5 - 3 m
Ker, zriedka stromček, rastúci nad hranicou lesa na vlhkejších
miestach.

jelša sivá (*Alnus incana*)

ker alebo strom do 10 - 15 m

Strom podhorských a horských oblastí. Rastie pri potokoch a v mokrinách.

brest hrabolistý (*Ulmus minor*)

ker alebo strom do 30 - 40 m

Významná európska klimaxová drevina údolí riek a náplavov. Dnes je na ústupe.

brest vřzový (vřz) (*Ulmus laevis*)

strom do 20 - 35 m

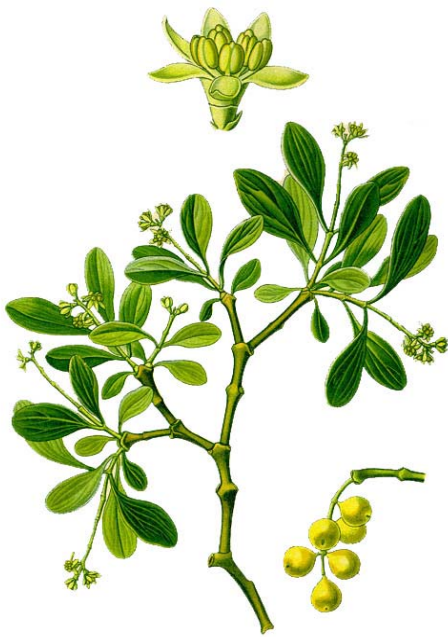
Rastie hlavne v nížinách a v lužných lesoch, na vlhkých humózných pôdach.

brest horský (*Ulmus glabra*)

strom do 25 - 40 m

Rastie od pahorkatín po horský stupeň. S príbuznými druhmi trpí hubovým ochorením – grafiózou (brestový mor).

imelovec európsky (*Loranthus europaeus*)
 Poloparazitický, rozkonárený, opadavý ker rastúci najmä na
 duboch a gaštanoch. Je teplomilný, často vymŕza.

Podlhovasté listy

čerešňa vtáčica (*Cerasus avium*)
 strom do 10 - 20 (30) m

Rastie v krovínach, lesoch a zmiešaných porastoch. Plody sú
 jedlé.

vřba biela (*Salix alba*)
 strom do 25 m

Vřba vysokého vzrastu. Rastie na brehoch vřd a v luřných
 lesoch.

vrbá trojtyčinková (*Salix triandra*)
ker alebo malý strom do 5 m
Pionierska drevina naplavenín a mokradí. Niekedy kvitne aj
v lete.

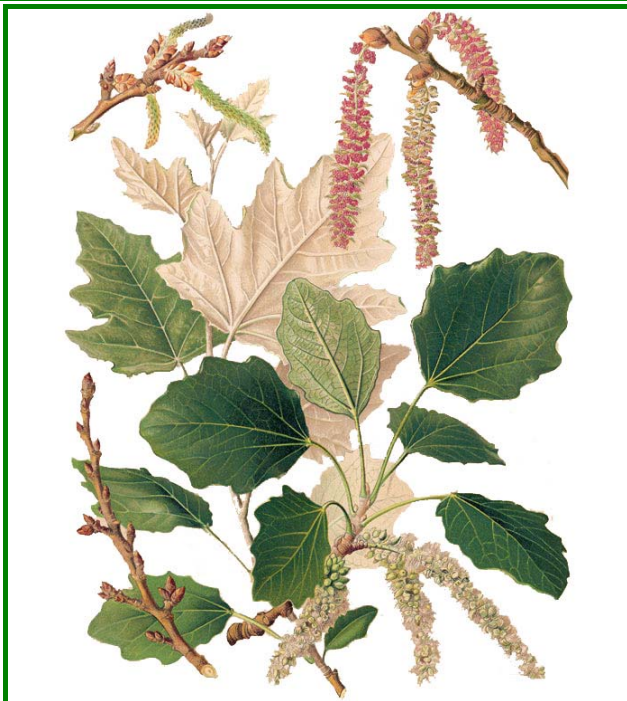
vrbá krehká (*Salix fragilis*)
ker alebo strom do 25 m
Bežná drevina brehových zmiešaných porastov a vrbín.
Svetlomilná.

imelo biele (*Viscum album*)
Vždyzelený poloparazitický guľatý kriček rastúci
v korunách rozličných ihličnanov a listnáčov. Bobule
sú lepkavé.

Dlaňovité listy

topoľ biely (linda) (*Populus alba*)
strom do 30 - 35 m
Rastie na brehoch vodných tokov, v lužných lesoch, ale aj na suchých presypoch.

javor mliečny (*Acer platanoides*)
strom do 30 m
Je významnou drevinou horských bučín, najmä na sutinových svahoch.

Perovité listy

jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*)
ker alebo strom do 40 m
Kvitne pred pučaním listov. Porasty tvorí v lužných lesoch, vyššie len jednotlivito.

Dreviny kvitnúce z jari
(v máji, v južných oblastiach už koncom apríla)

Ihličnany

jedľa biela (*Abies alba*)

strom do 30 - 40 m, vzácné do 60 - 70 m
Dôležitý lesný strom, ktorý tvorí porasty spolu s bukom. Dnes je na ústupe.

smrek obyčajný (*Picea abies*)

strom do 40 - 50 m, vzácné do 70 m
Je to najvyšší pôvodný strom Európy. Rastie najmä vo vyšších polohách.

borovica lesná (sosna) (*Pinus sylvestris*)

strom do 40 m

Na mierne suchých kamenitých, piesočnatých zásaditých pôdach, na vápencoch, skalách, ale aj na rašeliniskách a vresoviskách. Svetlomilná, nenáročná.

borovica čierna (*Pinus nigra*)

strom do 35 (50) m

U nás nie je pôvodná, na vápencových svahoch nepriaznivo ovplyvňuje flóru.

borovica limbová (limba) (*Pinus cembra*)

strom do 10 - 20 m, zriedka 25 m

Pôvodná len v Tatrách, inde je vysadená. Svetlomilná a mrazuvzdorná drevina.

borovica horská (kosodrevina) (*Pinus mugo*)

viackmenný ker 3 - 5 m

Nemá zreteľne rozlíšený kmeň a korunu. Tvorí porasty vo vysokých polohách. Zabraňuje vzniku lavín a erózie pôdy.

borievka obyčajná (*Juniperus communis*)
ker zriedkavo strom 1- 3 m
Dvojdomy ker, v lesoch výnimočne dosahuje výšku až 10 m.
Plody nie sú jedovaté.

Listnáče

Trojuholníkové listy

breza plstnatá (*Betula pubescens*)
ker alebo strom do 15 (30) m
Vysokohorský druh s bielosivou kôrou a páperistými mladými konáríkmi. Vyskytuje sa v lesoch, krovinách a na rašeliniskách.

Oválne listy

hrab obyčajný (*Carpinus betulus*)
strom do 25 m

Nenáročný druh. Tvorí porasty v listnatých lesoch s bohatým bylinným podrastom. Často vysádzaný aj do živých plotov.

buk lesný (*Fagus sylvatica*)
strom do 30(45) m

Tvorí porasty (bučiny), ktoré sú u nás najvyšším organizovaným vegetačným typom – klimaxom.

javor tatársky (*Acer tataricum*)
ker alebo strom do 10 m

Niektoré listy sú laločnaté. Rastie v teplých hrabových, dubových a lužných lesoch.

kalina siripútková (siripútkva) (*Viburnum lantana*)
ker 2 - 4 m

Rastie vo svetlých listnatých lesoch a krovinách na vápnitých pôdach. Zo začiatku červené a za plného dozretia čierne plody sú nejedlé.

jarabina mukyňová (mukyňa) (*Sorbus aria*)

strom do 25 m

Svetlomilná, odolná voči suchu. Rastie v teplejších polohách, najmä na vápencoch. Červené plody sú jedlé.

svíb krvavý (*Swida sanguinea*)

ker 3 - 5 m

Má červené konáriky. Hojný druh listnatých lesov, najmä lužných. Plody sú nejedlé.

rešetliak prečisťujúci (*Rhamnus cathartica*)

ker alebo malý strom 4 - 6 m

Častá drevina vo vlhkých lužných lesoch a teplomilných suchých kroviskách. Čierne alebo žlté plody sú nejedlé.

dráč obyčajný (*Berberis vulgaris*)

1 - 3 m

Pichľavý ker. Obľubuje slnečné medze, kroviny a svetlé lesy na vápenci. Plody sú podlhovasté červené bobule kyslej chuti.

zemolez obyčajný (*Lonicera xylosteum*)
ker 1 - 3 m

Obyva svetlé a suché lesy a krovinaté stráne. Vyžaduje výhrevné, vlhké, v lete vysychavé, výživné, zásadité až neutrálne, často vápenaté, voľné, hlboké, humózne, kamenité aj hlinito-piesočnaté pôdy. Plody sú nejedlé.

zemolez kozí (kozí list) (*Lonicera caprifolium*)
popínavý ker do 4 m

Poliehavý alebo pravoovijavý ker. Rastie na krovinatých stráňach a lesostepiach. Vyžaduje výhrevné, vysychavé, zásadité, väčšinou vápenaté, hlinité pôdy. Plody sú nejedlé.

brusnica obyčajná
(*Vaccinium vitis-idaea*) vľavo

nízky kríček 0,1 - 0,3 m

Husto rozkonárený kríček. Rastie v suchších lesoch, na rašeliniskách, vrchoviskách a alpínskych holiach. Vyžaduje vlhké, chudobné, kyslé, piesočnato-kamenité aj hlinité pôdy. Červené plody sú jedlé.

brusnica čučoriedková (čučoriedka)

(*Vaccinium myrtillus*) vpravo

nízky kríček až do 0,5 m

Kríčky rastúce na rašeliniskách a vrchoviskách, v svetlých humózných lesoch, v kosodrevine, na horských holiach a pasienkoch. Vyžaduje vlhké, chudobné, nevápenaté, kyslé humózne aj piesočnato-kamenité pôdy. Modročierne plody sú jedlé.

Podlhovasté listy

čremcha obyčajná (*Padus avium*)

strom alebo ker do 15 m
Stála drevina zaplavovaných lužných lesov, ale aj na brehoch vôd. Čierne plody sú trpké a nejedlé.

bršlen európsky (*Euonymus europaea*)

ker alebo malý strom 1,5 - 6 m
Rastie na okrajoch lesov a medziach v nížinách aj pahorkatinách. Plody sú nejedlé.

Dlaňovité listy a laločnaté listy

javor poľný (*Acer campestre*)

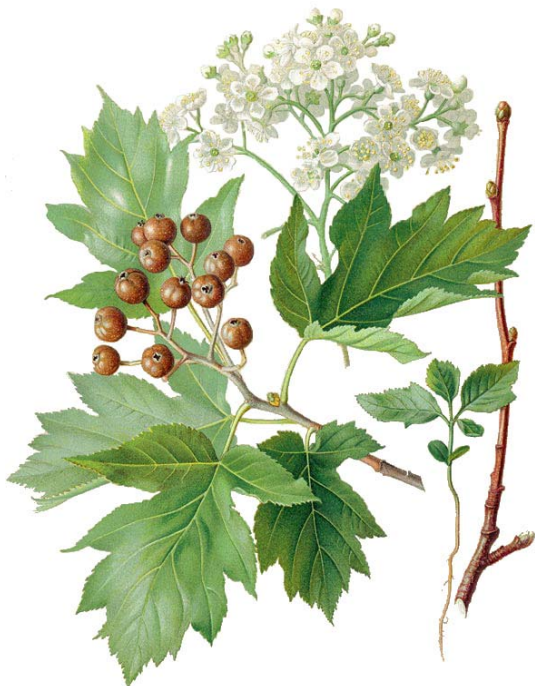
ker alebo malý strom do 15 (20) m
Niekedy kvitne pred vypučaním listov. Svetlé lesy, lesostepi, krovinaté výslnné stráne aj lužné lesy. Často rastie v hrabovo-dubových lesoch.

javor horský (klen) (*Acer pseudoplatanus*)

do 40 m
Rastie najmä v bučinách, v stredných a vyšších polohách na sutinách a pozdĺž potokov.

jarabina brekyňová (brekyňa) (*Sorbus torminalis*)
 strom do 12 - 20 (25) m
 Charakteristický druh svetlých hrabovo-dubových lesov na vápenci. Červenožlté, po dozretí hnedé plody sú jedlé.

kalina obyčajná (*Viburnum opulus*)
 ker alebo malý strom do 4m
 Obľubuje vlhké humózne vápenaté pôdy v listnatých lesoch a brehoch vôd. Plody sú nejedlé.

dub zimný (*Quercus petraea*)
 strom alebo ker do 45 m
 Obľubuje podhorské pásmo, kde sa združuje s hrabom.

dub letný (*Quercus robur*)
 strom do 35 (60) m
 S jaseňmi a brestmi tvorí nížinné lesy v zaplavovaných územiach.

dub plstnatý (*Quercus pubescens*)
ker alebo strom do 16 (20) m
Typická drevina teplomilných vápencových a dolomitových strání.

dub cerový (cer) (*Quercus cerris*)
strom do 20 (30) m
V spoločnosti iných dubov vytvára dúbavy na teplých, nevápenatých, kyslých pôdach – najmä vulkanitoch.

hloh obyčajný
(*Crataegus laevigata*) hore
ker alebo malý strom do 6 m
Tŕnisté kry, vzácne stromy. Hloh obyčajný je viac lesný ako krovinový druh. Plody sú nejedlé.

hloh jednosemenný
(*Crataegus monogyna*) dole
ker alebo malý strom do 10 m
Obýva svetlé listnaté lesy, krovinaté stráne, zarastené skaly, okraje lesov. Plody sú nejedlé. Často sa pestuje v parkoch v rozličných kultivaroch.

Perovité listy

jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*)
strom 5 - 15 m (20) m

Obyva svetlé lesy. Svetlomilná pionierska i okrasná drevina. Červené plody sú nejedlé.

štedrec ovisnutý (*Laburnum anagyroides*)
ker alebo malý strom 7 m

U nás nie je pôvodný – bežne sa pestuje ako okrasná drevina v parkoch. V teplejších oblastiach často splanieva. Rastie na suchých krovinatých stráňach teplých polôh. Je jedovatý.

Dreviny kvitnúce v lete

(v júni, júli a začiatkom augusta)

Srdcovité listy

lipa veľkolistá (*Tilia platyphyllos*)
strom do 35 - 40 m

Dôležitý európsky lesný strom s niekoľkými poddruhmi.

lipa malolistá (*Tilia cordata*)
strom do 25 - 30 m

Oba druhy líp sú zložkou horských bučín a hrabovo-dubových lesov a parkov.

Oválne listy

zob vtáčí (*Ligustrum vulgare*)

ker do 1 - 3 (4) m

Častý druh teplejších lesov nížin a pahorkatín. Často vysádzaný do živých plotov. Plody sú nejedlé.

krušina jelšová (*Frangula alnus*)

ker do 7 m

Ker častý vo vlhkých lesoch, v jelšinách alebo dubinách na vylúhovanej pôde. Červené, v plnej zrelosti čierneplodé plody sú nejedlé.

Perovité listy

agát biely (*Robinia pseudoacacia*)

strom do 25 m, zriedka viac

Pochádza zo Severnej Ameriky, do Európy prinesený r. 1601, na Slovensku okolo r. 1715. Rozširuje sa rýchlo koreňovými výhonkami.

mechúrnik stromovitý (*Colutea arborescens*)

ker 1 - 4(6m)

Svetlo-suchomilný ker obľubujúci kamenité vápenaté pôdy na juhu Slovenska.

baza čierna (*Sambucus nigra*)

ker alebo malý strom do 7 - 10 m
Nitrofilný ker listnatých lesov, krovín a lužných lesov, hojný od nížin až po horský stupeň. Ľudová liečivá rastlina s jedlými plodmi.

plamienok plotný (*Clematis vitalba*)

ker s dĺžkou až 10 - 12 m
Popínavá drevina krovísk a svetlých lesov siahajúca až do horského stupňa.

ostružina malinová (malina) (*Rubus idaeus*)

ker 1- 2 m
Vytvára trsy z koreňových výhonkov. Rastie najmä na polomoch a na rúbaniskách po bučinách a jedľových smrečinách. Plody sú jedlé.

ostružina ožinová (ožina) (*Rubus caesius*)

nízky ker 1 - 1,5 m
Rastie vo vlhkých humózných lesoch, pobrežných húštinách, najmä na vápenitej pôde. Plody sú jedlé.

ostružina černicová (černica)

(*Rubus fruticosus*)

nízky ker 1,5 - 2 m

Rastie najmä na okraji lesov, na pasienkoch a na rúbaniskách. Plody sú jedlé.

ruža šípová

(*Rosa canina*)

ker 1,5 - 3 m

Bežný ker listnatých lesov, krovísk, kamenitých stepí a pod. Plody sa využívajú v ľudovom liečiteľstve.

ruža galská (*Rosa gallica*)

nízky ker 0,4 – 0,8 m

Nízka divorastúca ruža utvárajúca väčšie zárasty, ktorá je častá na medziach a v kroviskách.

ruža roľná (*Rosa arvensis*)

nízky ker 0,4 - 1 m

Plazivý kriček. Rastie jednotlivito na lesnatých stanovištiach.

Dreviny kvitnúce na jeseň (od konca augusta)

brečtan popínavý (*Hedera helix*)
popínavý ker dlhý až 30 m

Dosť hojná drevnatá liana najmä listnatých a zmiešaných lesov.
Plody sú nejedlé.

vres obyčajný (*Calluna vulgaris*)
nízky ker do 0,5 - 0,8 m

Tvorí vresoviská na piesčitych kremičitých pôdach
a odumretých rašeliniskách.